

Ilmastonmuutokseen varautuminen - selvitys Meltosjärven kylään

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

LEADER

Peräpohjola

Ilmastomuutokseen varautuminen

Muutokset ilmasto-oloissa ja paikallisissa sääilmiöissä voivat vaikuttaa lappilaisiin kyliin merkittävästi, niin myös Meltosjärven kylään ja sen ympäristöön. Kylien säilyminen elinvoimaisina ja viihtyisinä myös tulevaisuudessa ei ole itsestään selvyyttä. Mahdollisista muutoksista on hyvä olla tietoinen, jotta niihin voi varautua ja sopeutua hyvissä ajoin.

Tämän selvityksen tarkoituksena on tuoda tietoa ilmastomuutoksesta kylätasolla. Lisäksi sen avulla Meltosjärven alueen asukkaat saavat tietoa ilmastomuutoksen vaikutuksista ja keinoja niihin varautumisesta.

Mistä Meltosjärvi tunnetaan

- Meltosjärven ympäristö ja kylämaisema on monipuolinen ja erityinen
- Kylää halkova harju ja sen muotoja myötäilevä tie läpi kylän, on yksi alueen ainutlaatuinen tunnusmerkki. Kylä on tunnettu Peräpohjolan "Punkaharjuna"
- Kylän molemmiin puolin sijaitsevat vesistöt ovat tärkeä osa kylää ja sen maisemaa
- Vanhoja viljelyalueita on runsaasti ja osa pelloista on edelleen viljelykäytössä
- Vanhat rakennukset ja pihapiirit ovat tärkeä osa kylän arvokasta rakennusperintöä ja kulttuurimaisemaa

Monimuotoisuus

Monimuotoisuuden turvaaminen ja sen ylläpito on yksi tärkeä ilmastonmuutokseen varautumisen toimenpide, joka koskettaa Meltosjärven aluetta.

Alueella sijaitsee monia erilaisia kasvuympäristöjä, jotka ovat alttiita ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Vesistöt, harjualue, pellot, suo- ja metsäalueet, kylämaisema rakennuksineen ja pihapiireineen.

Mitä voin tehdä monimuotoisuuden hyväksi omassa asuinympäristössäni?

- Perusta kukkaniitty tai maisemapelto pihalle tai vanhaan peltoon.
- Torju vieraslajeja, jotka valtaavat tilaa kotoperäisiltä lajeilta.
- Luo suojapaikkoja ja elintilaa eri eliöille: Rakenna risuaita raivauksesta syntyneistä risuista, ripusta linnunpönttöjä ja hyönteishotelleja pihapiiriin.
- Jätä lahoppuut maahan hyönteisten kodiksi

Nurmikosta niityksi

Rehevän ja ravinteikkaan nurmikon muuttaminen niityksi vaatii kärsivällisyyttä ja yleensä kasvualustan vaihdon.

- Nurmikkoa voi myös poistaa laikuittain ja kylvää laikkuihin niittykukkien siemeniä.
- Niittysiemeniä ei kannata kylvää suoraan muokkaamattomaan nurmeen, koska niittysiemenet eivät selviä nurmikkoheinien seassa.
- Karu ja huonosti menestyvä nurmi on helpompi muuttaa niityksi:
- Lopeta nurmikon lannoittaminen ja lisää hiekkaa pintamaahan.
- Harvenna nurmenleikkausväliä ja kerää leikkuujäte pois.
- Kylvä siemenet hiekan mukaan sekoitettuna tasoitettuun maahan, siemeniä peittämättä.

Vesistöt

Vesistökunnostukset ovat pitkäjänteisiä ja isoja projekteja, jotka tulee valmistella hyvin ja huolella. Vesistökunnostuksia suunniteltaessa tulisi keskittyä koko valuma-alueen tarkasteluun, koska syyt ja seuraukset vesistöjen tilassa eivät ole yksiselitteisiä.

Meltosjärven vesistöt (erityisesti Iso Meltosjärvi ja Vähä Meltosjärvi) ovat **rehevöityneitä** järviä ja niiden ravinnekuormitukset ovat jopa erittäin merkittäviä.

Rehevöitymistä edesauttaa järvien mataluus ja siitä johtuva vähäinen virtaama, maankäytöstä johtuvat ravinnekuormitukset valuma-alueella (maa- ja metsätalous) ja ilmaston lämpeneminen.

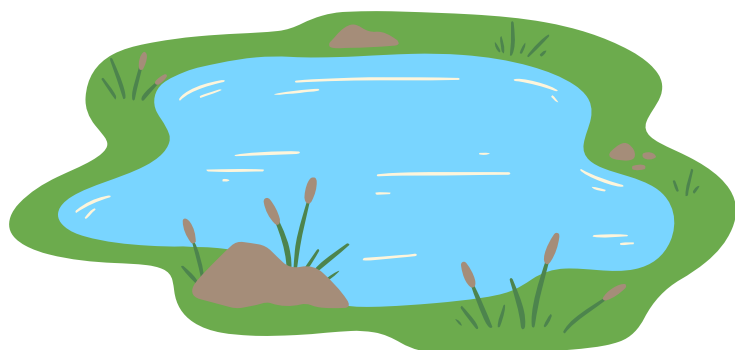
Vesistöjen tilaa voidaan parantaa erilaisten kunnostushankkeiden avulla ja niiden valmistelusta ja toimeenpanossa apua saa esimerkiksi ELY-keskuksesta.

Hankkeet vaativat yleensä paljon resursseja, mutta kylätasolla hankkeisiin voidaan osallistua esimerkiksi tarjoamalla talkootyövoimaa eri työvaiheissa.

Miten voin parantaa vesistöjen tilaa?

Tärkein ohje on vähentää omalla toiminnalla syntyvää ravinnekuormaa vesistöille:

- Huolehdi, että asumisesta syntyvien jätevesien käsittely on hoidettu lainvaatimalla tavalla
- Ranta- ja tulva-alueilta on hyvä kerätä ylimääräinen orgaaninen kiintoainne pois (esim. niittojäte, raivausjäte)

Pihapiirit ja rakennukset

Tuulituhoriskien kartoittaminen

Pihoilla ja kulkureiteillä kannattaa havainnoida pihapuiden sijaintia ja kuntoa.

Rakennusten lähellä tai kulkuväylien läheisyydessä olevien puiden kuntoa on hyvä arvioida ja tarpeen mukaan poistaa esimerkiksi lahot puut tai oksat. Näin voidaan ennalta ehkäistä tuulituhoja.

Apuna voi käyttää arboristia tai esimerkiksi metsäalan ammattilaista.

Vinkki! Pihalta kaadetut huonokuntoiset puut voi jättää pihalle sopivaan paikkaan hyönteisten kodiksi. Näin tuetaan myös monimuotoisuutta!

Rakennusten huolto ja kunnon ylläpito

on myös osa varautumista, koska rakennettu ympäristö on alttiina säälle ja erityisesti ääriolosuhteet rasittavat asuinrakennuksia ja muuta rakennettua ympäristöä.

Kattorakenteet, maalipinnat ja salaojitukset lisäävät asumisturvallisuutta ja rakennusten elinikää. Myös uudisrakentamisen tarve vähenee, kun olemassa olevia rakennuksia huolletaan säännöllisesti.

Pihapiirien ja rakennusten ylläpito vaikuttaa myös kylämaisemaan, mikä koetaan Meltosjärvellä tärkeänä asukkaiden keskuudessa.

Puut ja pensaat tuovat suojaa!

- Pihapiirien läheisyydessä olevat (lehti)puut luovat suojaa ja varjoja paahtavalta auringonpaisteelta ja pienentää myös rakennusten lämpenemistä helteillä.
- Rakennusten ja pihojen pohjois- ja itäpuolella sijaitsevat havupuut ja -aidat tuovat suojaa talvien kylmiltä tuuilta.

Metsät

Metsät ovat ilmastonmuutoksen seurauksena tulevaisuudessa erilaisia. Mutta täysin emme voi ennustaa miten suomalaisen metsän tulevaisuudessa käy. Voimme kuitenkin pyrkiä siihen, että metsät pysyvät elinvoimaisina myös ilmastonmuutoksen edetessä.

Sekametsien suosiminen ja jatkuvan kasvatuksen menetelmät toimivat todennäköisesti parhaiten taistelussa ilmastonmuutoksen aiheuttamia vaikutuksia kuten erilaisia tuholaisia ja kasvitauteja vastaan, jotka uhkaavat suomalaisia metsiä jo nyt.

Ojitettujen alueiden ennallistamistoimilla voidaan pienentää ravinnekuormitusta alueen vesistöihin. Maanomistajat voivat tehdä toimenpiteitä yhteissuunnittelulla, jolloin kustannuksia voidaan jakaa. Suometsien vesienhallintaan liittyvistä toimenpiteistä on mahdollista saada myös metsätalouden kannustusjärjestelmän (Metka) mukaista tukea.

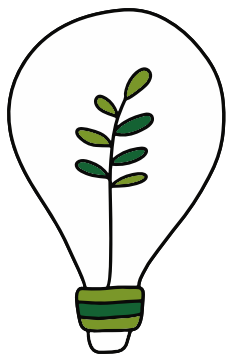

Uudet puulajit

Kasvukauden pidentyminen ja ilmaston lämpeneminen mahdollistaa etelästä tuttujen lehtipuulajien menestymisen tulevaisuudessa myös Napapiirin korkeudella.

Hedelmäpuiden menestyminen on myös mahdollista näillä leveyksillä lähitulevaisuudessa. Erityisesti kotimaisiin olosuhteisiin jalostetut omenapuut voivat olla varteenotettava vaihtoehto puutarhojen puulajivalikoimaan.

Arjen valinnat

Kierrättäminen ja kiertotalous on tärkeää ilmastonmuutoksen hillinnässä, mutta samalla niiden avulla voidaan varautua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

Kompostorin kautta ravinteet saadaan kiertämään. Tuotetulla mullalla parannetaan maan kasvukuntoa ja näin voidaan viljellä omiin tarpeisiin erilaisia hyötykasveja.

Raaka-aineiden ja tavaroiden kierrättämisellä ja korjaamisella voidaan vähentää kulutusta ja pidentää tavaroiden elinkaarta. Lisäksi se säästää luontoa ja rahaa.

Poikkeustilanteisiin varautuminen on tärkeää ilmaston muuttuessa. Ennakkoon varautuminen luo turvaa ja valmiiksi mietityt toimintatavat helpottavat haastavista tilanteista selviytymisessä. Kyläyhteisössä voi miettiä yhteisiä toimintatapoja ja varautumiskeinoja, kriisitilanteissa yhteisöllisyys punnitaan.

Haastavat keliolosuhteet ja sään ääri-ilmiöt vaativat ennakointia.

Miten varaudun?

- Liukkauden esto ja lumisateet: hiekotusseppeli, nastakengät, aurauskaluston ylläpito
- Tulvan torjunta: rakennusten ja irtaimiston suojaaminen, vaihtoehtoiset kulkureitit, jos tulva uhkaa esimerkiksi tieyhteyksiä
- Kuivuus ja helteet: sadeveden varastointi ennakkoon, energiatehokkaat viilennyskeinot, varjoon hakeutuminen ja riittävä nesteytys (erityisesti riskiryhmät), aurinkoenergian hyödyntäminen

Selvitys on tehty osana
opinnäytetyöprojektia ILIMA-hankkeen
toimeksiantamana. Opinnäytetyön tekijä
Elisa Moilanen, Lapin AMK. 2025.

Copyright (C) Peräpohjolan Leader ry
All rights reserved.

Osoite:
Rantatie 21
94400 Keminmaa

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Peräpohjola